

Erhart, Adolf

[Bednarczuk, Leszek et al. Języki indoeuropejskie]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná.
1989-1990, vol. 38-39, iss. A37-38, pp. 179-180

ISBN 80-210-0168-2

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101693>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Na konci publikace je uveden seznam literatury; autorka výslovně uvádí, že nejde o soupis publikací, z nichž bylo čerpáno. Jde o nejdůležitějších 18 titulů, vhodných pro Nebulhary, mezi nimi i o průkopnickou studii Dokulillovu Tvoření slov v češtině.

Všimli jsme si podrobněji některých autorčiných postupů proto, abychom dovodili, v čem je odlišný přístup k cizincům oproti domácím mluvčím. Jsme přesvědčeni, že sbírka určená pro osvojení bulharštiny cizinci bude obsahovat publikace, které tyto zásady dodrží. Jinak se domníváme, že publikace V. Radevové je přínosná a zejména faktograficky velice instruktivní.

Vladimír Šaur

Leszek Bednarczuk a kol.: Języki indoeuropejskie. Tom II. Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. 12 + 618 stran.

V nedlouhém časovém rozmezí vyšel nyní druhý díl pozoruhodné polské publikace, o jejímž prvním dílu jsme referovali v SPFFBU A 33 (1985), s. 163—164. Tento druhý díl obsahuje následující části: Italské jazyky, Románské jazyky, Keltské jazyky, Germánské jazyky, Baltské jazyky a Slovanské jazyky. Následuje ještě krátký doslov, velmi důkladný rejstřík slov a tvarů [114 stran] a anglický obsah. Struktura jednotlivých oddílů (pododdílů) je stejná jako v první části: postavení skupiny jazyků v rámci indoevropské rodiny (jazyka v rámci skupiny), gramatická charakteristika (fonologie, morfologie, syntax), charakteristika slovní zásoby, historie jazyka (písemnictví), dialekty, drobné ukázky textů, bibliografie a mapa. Všude bohužel chybí soustavný výklad o grafice.

Autory jednotlivých oddílů jsou známí polští jazykovědci, většinou starší nebo i nejstarší generace. Tím je zaručena vysoká úroveň zpracování výkladů o jednotlivých indoevropských větvích. Zřejmé chyby bychom v těchto výkladech těžko hledali. V následujících poznámkách chceme jen reprodukovat názory autorů na některé sporné otázky (zejména tam, kde zastáváme odlišný názor) a uvést některé pozitivní nebo negativní aspekty způsobu uspořádání výkladu v jednotlivých oddílech.

V oddílu věnovaném staroitalským jazykům zabírá nejvíce místa výklad o latinském hláskosloví a latinském lexiku. Málo místa (jen dvě stránky petitu na konci oddílu) je zato věnováno ostatním jazykům staré Itálie. Jen zcela krátce se mluví o vztazích mezi latinou a ostatními staroitalskými jazyky; autor [J. S a f a r e w i c z] zjevně počítá s původní italskou jednotou (s. 518). Zcela postrádáme aspoň základní informací o etruštině — o pokusech dokázat její indoevropský charakter a o její významné úloze v jazykovém vývoji na Apeninském poloostrově. — Románské jazyky vznikly podle názoru W. Mańc z a k a spíše z klasické latiny než z latiny lidové (tento názor zastává jen mizivá menšina romanistů). Autor je znám svými antistrukturalistickými postoji a uplatňováním statistických metod v diachronickém bádání. To se projevuje i v recenzované knize: M. odmítá dichotomii *langue* — *parole* a zdůrazňuje rovnici *Jazyk* = *texty* (s. 577, 635). — Oddíl věnovaný keltským jazykům [L. B e d n a r c z u k] přináší na necelé stovce stran maximum informací o této zvláštní indoevropské větvi. Po všeobecné charakteristice keltských jazyků následují pododdíly věnované jazykům goidelským, britanským a teprve na konci pozůstatkům jazyků kontinentálních Keltů (B. zde rozlišuje pouze galštinu a keltiberštinu!). Poměrně mnoho místa je věnováno gramatické stavbě staré irštiny, ale jsou tu výstižně (byť i stručněji) popsána i novější a nejnovější vývojová stádia všech goidelských a britanských jazyků. Toto poučení je velmi důležité, protože jde o těžko přístupné informace.

Velmi užitečný je i rozsáhlý tematický uspořádaný výklad o keltském lexiku (s. 715—729). „Rodokmen“ keltských jazyků si B. představuje tak, že nejdříve se oddělila keltiberština, pak pragoidelština a zbytek se pak rozdělil na galštinu a prabritanštinu (s. 660). — Autor oddílu *Germánské jazyky* A. Szulc se zjevně přidržuje tradičního dělení těchto jazyků na tři skupiny; o alternativních řešeních tu není ani zmínka. Počítá s účastí silného neindoevropského prvku v procesu germánské glotogeneze (s. 735). V pododdílu věnovaném němčině postrádáme zmínku o „kulturních dialektech“ (Plattdeutsch, Letzeburgisch, Schwyzerdytsch).

V rozsáhlém oddílu věnovaném *baltským jazykům* zastává autor (W. Smoczyński) baltoslovanskou teorii v její tradiční podobě: baltoslovanský prajazyk se nejprve rozpadl na praslovanštinu a prabaltštinu, tato pak dále na baltštinu západní a východní atd. (dnes se většinou nepočítá s existencí prabaltštiny — uchované baltské jazyky představují přímé pozůstatky protobaltského = baltoslovanského nářečního kontinua). V souladu s učením J. Kuryłowicze počítá S. s druhotným původem slabičných přízvuků („intonací“) a akceptuje též mnohé z morfologických výkladů svého učitele. Baltskému lexiku jsou věnovány pouhé dvě stránky; zato jsou až příliš podrobně traktovány pruské jazykové zbytky (s. 884—902). — Zbytečně rozsáhlý se nám zdá být výklad o *slovaných jazycích* (vzhledem k tomu, že je tu k dispozici — právě u Poláků — mnoho jiných příruček). Také autor tohoto oddílu (F. Sławski) se kloní spíše k tradičním domněnkám. Klade např. začátek baltoslovanské epochy už k r. 2000 a začátek samostatného vývoje slovanských jazyků k r. 1500 př. n. l.

Tyto drobné připomínky a nesouhlas s některými dílčími řešeními nikterak nesnižují hodnotu díla, které si jako celek zaslouhuje jen chválu. Nezbývá než opakovat to, co jsme konstatovali na konci recenze prvního dílu: naše filologická i nefilologická vzdělaná veřejnost by nepochybně uvítala česky psanou příručku tohoto typu.

Adolf Erhart